

BS/101/2009

WOJCIECH JARUZELSKI

W OPINII PUBLICZNEJ

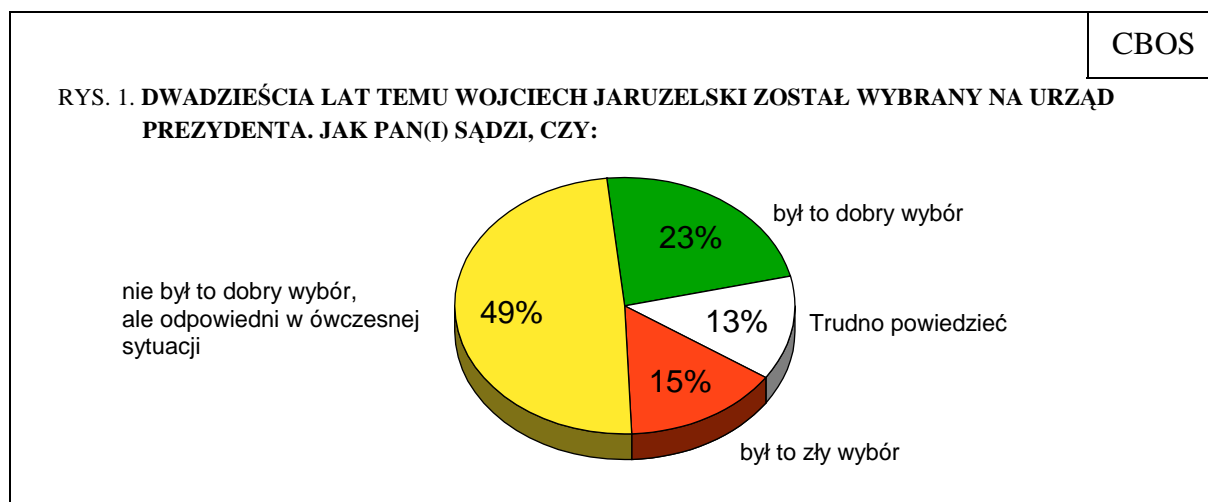

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
3 października 2008 roku

W lipcu 1989 roku Wojciech Jaruzelski został wybrany przez Zgromadzenie Narodowe na urząd Prezydenta Polski Ludowej. Po dwudziestu latach zapytaliśmy Polaków, co dziś sądzą o tej prezydenturze, a także o samym Wojciechu Jaruzelskim jako polityku oraz jednym z aktorów transformacji¹.

PREZYDENT

Blisko połowa Polaków (49%) ocenia, że wybór generała Jaruzelskiego na prezydenta nie był rozwiązaniem zadowalającym, ale adekwatnym do ówczesnej sytuacji społeczno-politycznej. Niemal co czwarty respondent (23%) twierdzi, że był to jednoznacznie dobry wybór, natomiast mniej więcej co siódmy (15%) krytykuje tę nominację.

Trudności w ocenie tego wyboru mają respondenci, którzy nie doświadczyli ówczesnej sytuacji politycznej lub byli zbyt młodzi, by ją pamiętać. Wskazuje na to duży odsetek odpowiedzi „trudno powiedzieć” wśród badanych mających nie więcej niż 24 lata (zob. tabele

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (229) przeprowadzono w dniach 28 maja – 2 czerwca 2009 roku na liczącej 1038 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków.

aneksowe). W grupie osób do 35 lat odsetek odpowiedzi świadczących o braku opinii na ten temat jest mniej więcej trzykrotnie wyższy niż wśród osób starszych (24% wobec 7%). Retrospektywną aprobatę wyboru generała Jaruzelskiego na prezydenta relatywnie częściej deklarują najstarsi ankietowani. Ponadto stosunkowo częściej na „dobry wybór” wskazują respondenci najslabiej wykształceni; wraz ze wzrostem wykształcenia rośnie liczba deklaracji wyrażających opinię warunkową. Względnie częściej niż inni nominację Wojciecha Jaruzelskiego na prezydenta uznają za słuszną osoby niepraktykujące religijnie, a także ankietowani o lewicowej orientacji politycznej.

Zarówno wśród byłych członków PZPR, jak i w grupie tych, którzy należeli do „Solidarności”, najczęściej pada odpowiedź, że wybór ten, choć sam w sobie nie najlepszy, był podyktowany ówczesną sytuacją. Badani, którzy przed rokiem 1989 mieli legitymację partyjną, relatywnie częściej niż inni oceniają ten wybór jako jednoznacznie pozytywny.

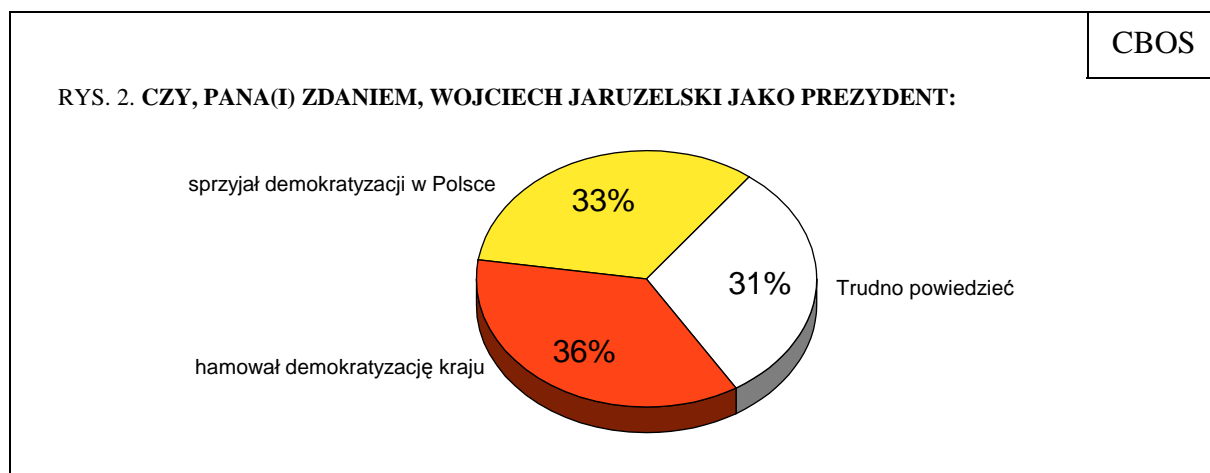
Tabela 1

Deklaracje osób, które przed 1989 rokiem należały do:	Dwadzieścia lat temu Wojciech Jaruzelski został wybrany na urząd prezydenta. Jak Pan(i) sądzi, czy:		
	był to dobry wybór	nie był to dobry wybór, ale odpowiedni w ówczesnej sytuacji	był to zły wybór
	w procentach		
– PZPR	38	52	10
– NSZZ „Solidarność”	18	63	17

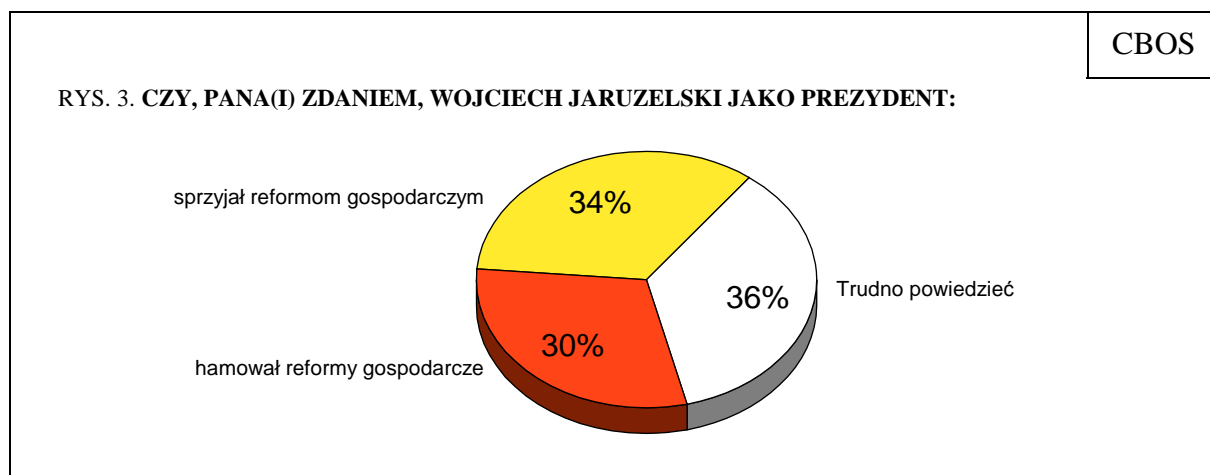
Pominięto „trudno powiedzieć”

Oceny działalności Wojciecha Jaruzelskiego jako prezydenta są bardzo podzielone, przy czym wiele osób nie ma wyrobionej opinii w tej kwestii. W pewnej mierze jest to związane z młodym wiekiem części badanych, ale nie bez znaczenia jest także fakt, że sama prezydentura trwała relatywnie krótko i – co więcej – trudno jest retrospektywnie wyselekcjonować ten okres działalności generała z całokształtu jego aktywności politycznej.

Jeśli chodzi o ocenę udziału Wojciecha Jaruzelskiego w procesie kształtowania demokracji, nieznacznie przeważają głosy, że jako prezydent nie sprzyjał rozwojowi tego ustroju, lecz go hamował (36% wobec 33%).

W kwestii reform gospodarczych przeważa pogląd – choć również w niewielkim tylko stopniu – że prezydent Jaruzelski im sprzyjał (34%). Odminną opinię, podkreślającą hamowanie w tym okresie przemian gospodarczych, wskazuje 30% Polaków.

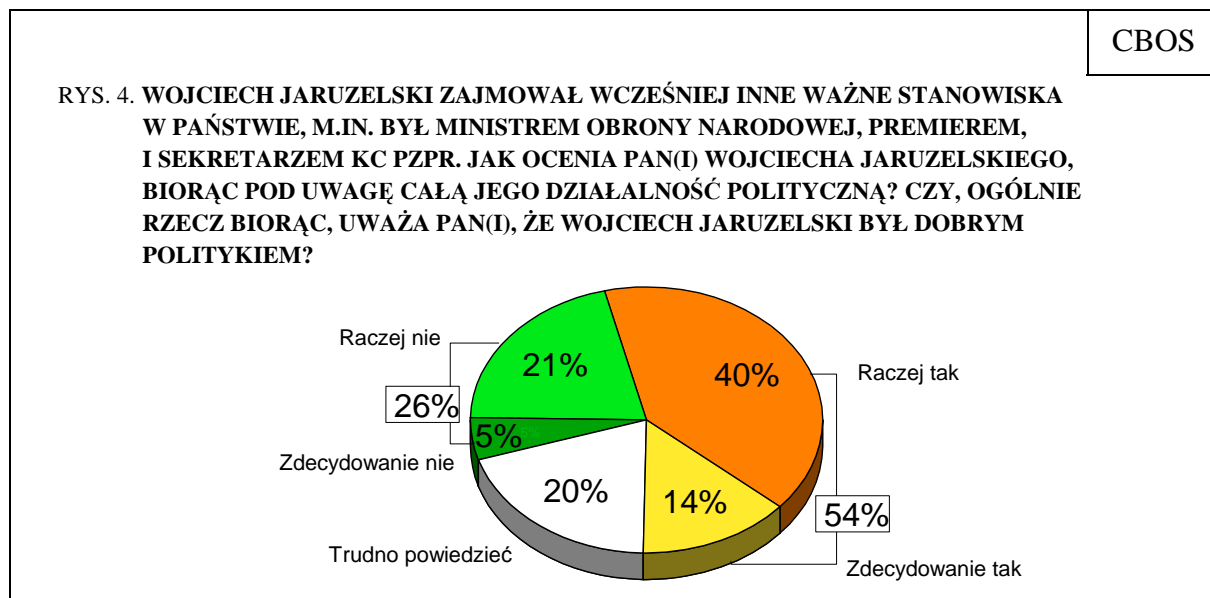

W opiniach o obu tych aspektach dotyczących prezydentury Wojciecha Jaruzelskiego wyróżniają się respondenci starsi (mający 45 lat i więcej), którzy częściej niż pozostali pozytywnie postrzegają jego rolę zarówno w demokratyzacji, jak i reformowaniu gospodarki. Wynika to jednak przede wszystkim z tego, że młodszy badani rzadziej mają w tej sprawie sprecyzowany pogląd. Pozytywne oceny przeważają wśród ludzi deklarujących lewicowe poglądy polityczne, natomiast opinie krytyczne notujemy najczęściej wśród sympatyków prawicy.

Na oba powyższe pytania (sformułowane w czasie przyszłym) odpowiadali nasi respondenci w lipcu 1989 roku². Ponad połowa z nich (56%) stwierdziła wówczas, że ich zdaniem Wojciech Jaruzelski będzie sprzyjał demokratyzacji, a dwie trzecie (66%) przewidywało jego pozytywną rolę w reformowaniu gospodarki. Odmienne stanowisko w tych kwestiach wyrażało odpowiednio 15% i 9% badanych. Warto również dodać, że w tym samym sondażu proszono o ocenę wyboru Wojciecha Jaruzelskiego na prezydenta. Blisko połowa ankietowanych (47%) uważała wówczas, że nominacja ta będzie dobra dla kraju, 16% było przeciwnego zdania, a pozostali (36%) nie potrafili jej ocenić.

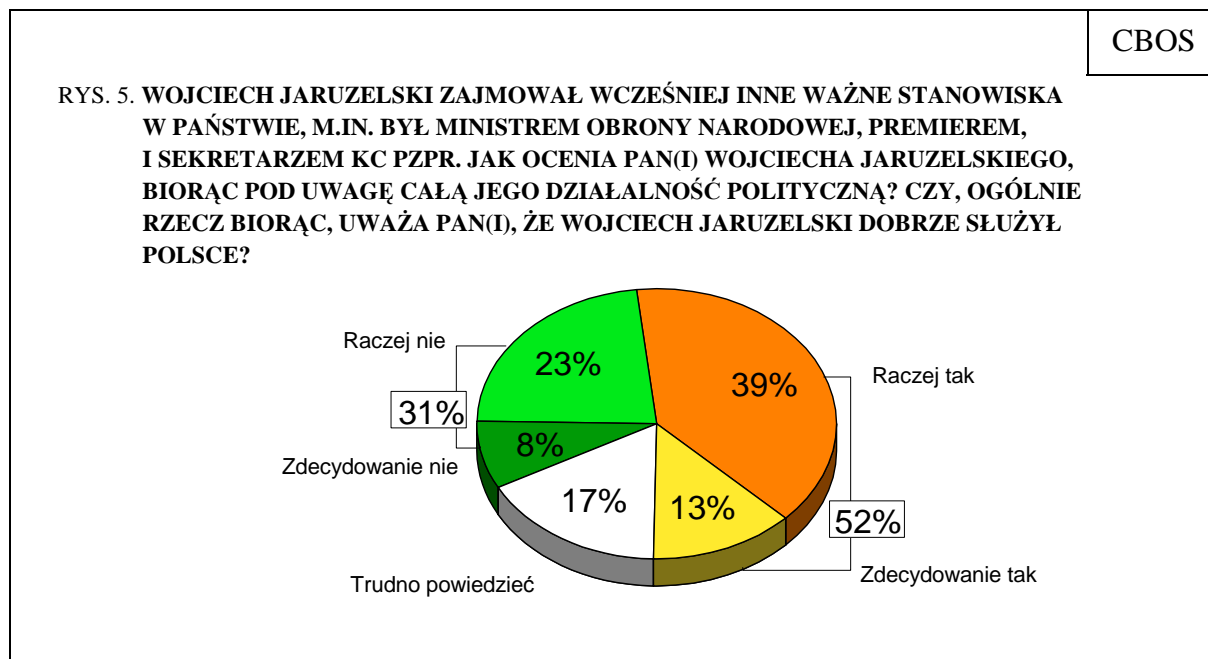
POLITYK

Interesowało nas również, jak ogólnie postrzegany jest Wojciech Jaruzelski oraz jaki obraz jego działalności politycznej funkcjonuje w społeczeństwie. Ponad połowa badanych (54%) uznaje Wojciecha Jaruzelskiego – biorąc pod uwagę całokształt jego aktywności publicznej – za dobrego polityka, natomiast co czwarty (26%) ma odmienną opinię w tej kwestii.

² Brzmienie pytań: 1. Czy, Pana(i) zdaniem, Wojciech Jaruzelski: A) będzie sprzyjać demokratyzacji w Polsce czy też – będzie hamować demokratyzację w kraju, B) będzie sprzyjać reformom gospodarczym czy też – będzie hamować reformy gospodarcze? Więcej w komunikacie CBOS „Opinia społeczna o wyborze Wojciecha Jaruzelskiego na Prezydenta PRL, lipiec 1989.

W analogiczny sposób zapytaliśmy o to, czy Wojciech Jaruzelski dobrze służył Polsce. Rozkład odpowiedzi jest podobny do uzyskanego na poprzednie pytanie: ponad połowa respondentów (52%) ocenia, że generał Jaruzelski dobrze służył Polsce, a prawie co trzeci (31%) jest przeciwnego zdania.

Podobnie jak w przypadku ocen prezydentury, również jeśli chodzi o wypowiedzi dotyczące działalności politycznej i zasług dla kraju relatywnie więcej opinii pozytywnych jest wśród osób mających 45 lat i starszych niż wśród młodszej części populacji. Wynika to w dużej mierze z faktu, że ludzie młodzi rzadziej mają wyrobione zdanie na temat Wojciecha Jaruzelskiego. Opinie krytyczne stosunkowo częściej niż inni wypowiadają respondenci najlepiej wykształceni. Więcej głosów pozytywnych pada ze strony osób o lewicowych poglądach politycznych, relatywnie mniej jest ich wśród utożsamiających się z prawicą. Co ciekawe jednak, wśród badanych o orientacji prawicowej także przeważają opinie wskazujące, że Wojciech Jaruzelski był dobrym politykiem, natomiast w ocenie jego zasług dla Polski głosy aprobaty i dezaprobaty się równoważą.

Zdecydowanie pozytywnie oceniają Wojciecha Jaruzelskiego byli członkowie PZPR, ale opinię, że był on dobrym politykiem oraz że dobrze służył Polsce, w większości podzielają także osoby, które przed 1989 rokiem należały do „Solidarności”.

Tabela 2

Deklaracje osób, które przed 1989 rokiem należały do:	Czy, ogólnie rzecz biorąc, uważa Pan(i), że Wojciech Jaruzelski był dobrym politykiem?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
– PZPR	74	18	8
– NSZZ „Solidarność”	62	32	6

Tabela 3

Deklaracje osób, które przed 1989 rokiem należały do:	Czy, ogólnie rzecz biorąc, uważa Pan(i), że Wojciech Jaruzelski dobrze służył Polsce?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
– PZPR	82	14	4
– NSZZ „Solidarność”	54	41	5

Sprawdziliśmy również, jak na opinie respondentów o działalności Wojciecha Jaruzelskiego wpływa ich stosunek do okresu PRL oraz ocena działalności członków PZPR i ówczesnych władz państwowych³. Ogólnie rzecz biorąc, osoby, które pozytywnie oceniają okres PRL, w większości uważają, że generał Jaruzelski dobrze służył Polsce (71%) oraz że był dobrym politykiem (71%). Wśród badanych krytycznie odnoszących się do Polski Ludowej zdania nie są już tak jednoznaczne: w przypadku oceny zasług dla kraju notujemy niewielką przewagę dezaprobaty, natomiast jeśli chodzi o ocenę zdolności politycznych – aprobaty.

Tabela 4

Jak Pan(i) ocenia okres PRL w polskiej historii?*	Czy, ogólnie rzecz biorąc, uważa Pan(i), że Wojciech Jaruzelski dobrze służył Polsce?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Pozytywnie	71	17	12
Negatywnie	39	46	16

* Pominięto „trudno powiedzieć”

Tabela 5

Jak Pan(i) ocenia okres PRL w polskiej historii?*	Czy, ogólnie rzecz biorąc, uważa Pan(i), że Wojciech Jaruzelski był dobrym politykiem?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Pozytywnie	71	14	15
Negatywnie	43	39	18

* Pominięto „trudno powiedzieć”

³ Więcej na temat oceny okresu PRL w historii, społecznej percepcji członkostwa w PZPR i władzy państwowej zob. komunikat CBOS „Oceny i rozliczenia okresu PRL w opinii publicznej”, czerwiec 2009.

Przekonanie, że Wojciech Jaruzelski dobrze służył krajowi, wiąże się w dużym stopniu z założeniem, że w okresie PRL można było pracować dla dobra Polski będąc u władzy czy należąc do PZPR.

Tabela 6

Czy, Pana(i) zdaniem, w okresie PRL-u można było dobrze służyć Polsce będąc członkiem PZPR?*	Czy, ogólnie rzecz biorąc, uważa Pan(i), że Wojciech Jaruzelski dobrze służył Polsce?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Tak	71	18	11
Nie	33	59	8
Czy, Pana(i) zdaniem, w okresie PRL-u można było dobrze służyć Polsce będąc członkiem władz państwowych?*	Czy, ogólnie rzecz biorąc, uważa Pan(i), że Wojciech Jaruzelski dobrze służył Polsce?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Tak	71	19	10
Nie	36	55	9

*Pominięto „trudno powiedzieć”

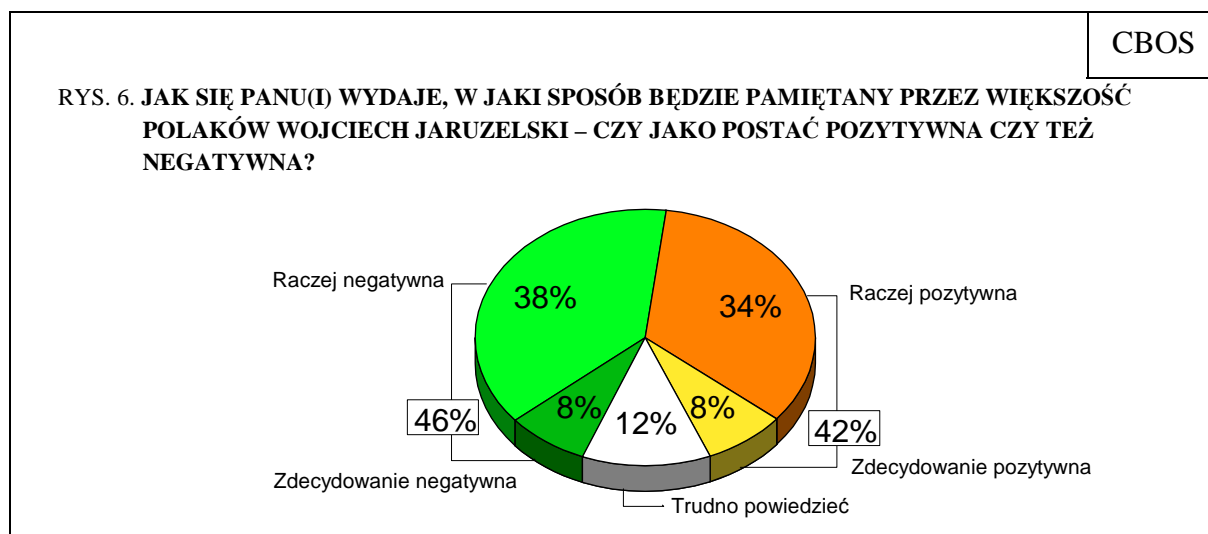
Opinie na temat Wojciecha Jaruzelskiego są silnie podzielone w potencjalnych elektoratach największych ugrupowań politycznych: PO i PiS. Wyraźną przewagę aprobaty tego polityka odnotowujemy wśród zwolenników PSL oraz – jeszcze większą – w grupie sympatyków SLD.

Tabela 7

Potencjalne elektoraty*	Czy, ogólnie rzecz biorąc, uważa Pan(i), że Wojciech Jaruzelski dobrze służył Polsce?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	41	45	14
SLD**	73	17	10
PiS	43	40	17
PSL**	55	29	15
Niezdecydowani, czy wezmą udział w wyborach	51	26	22
Niezamierzający wziąć udziału w wyborach	56	26	18
* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach do Sejmu i Senatu. Pominięto elektoraty najmniej liczne, nienadające się do analizy statystycznej			
** Odpowiedzi potencjalnych wyborców SLD i PSL należy traktować ostrożnie z powodu ich niewielkiej liczebności w badanej próbie			

POSTAĆ HISTORYCZNA

W jaki sposób, w odczuciu Polaków, zostanie zapamiętany Wojciech Jaruzelski? Z uzyskanych deklaracji wynika przede wszystkim niejednoznaczność tej postaci. Polacy w ocenie wizerunku generała Jaruzelskiego są podzieleni na dwie niemal równoliczne grupy, przy czym ci, którzy uważają, że w pamięci zbiorowej zapisze się on w negatywny sposób (46%), nieco przeważają nad sądzącymi, iż zostanie on zapamiętany jako postać pozytywna (42%).

Przewidywania Polaków co do wizerunku Wojciecha Jaruzelskiego w pamięci zbiorowej są wyraźnie zróżnicowane przez ich wiek. Badani mający mniej niż 55 lat najczęściej twierdzą, że zapisze się on w historii jako postać negatywna, natomiast starsi uważają zazwyczaj, iż będzie on dobrze wspomniany. Wyraźne linie podziału wyznacza również poziom wykształcenia. Wśród respondentów najslabiej wykształconych ponad połowa jest zdania, że generał Jaruzelski będzie zapamiętany jako postać pozytywna, osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym mają w tej kwestii podzielone opinie, a w grupie lepiej wykształconych – szczególnie wśród tych, którzy ukończyli studia – przeważa pogląd o utrwaleniu się negatywnego wizerunku generała. Wśród osób o lewicowych poglądach politycznych dominuje pozytywny obraz tego polityka, natomiast wśród tych, którzy określili swoje poglądy jako prawicowe – negatywny.

Zdecydowana większość badanych, którzy sądzą, że Wojciech Jaruzelski źle służył Polsce, ocenia, że będzie on zapamiętany jako postać negatywna. Ponad dwie trzecie respondentów mających dobre zdanie o zasługach generała Jaruzelskiego dla kraju twierdzi, że w pamięci Polaków pozostanie pozytywny jego wizerunek, jednak warto zaznaczyć, że stosunkowo wielu ankietowanych dobrze oceniających generała Jaruzelskiego jako męża stanu uważa, że w pamięci zbiorowej utrwali się on jako postać negatywna.

Tabela 8

Czy, ogólnie rzecz biorąc, uważa Pan(i), że Wojciech Jaruzelski dobrze służył Polsce?	Jak się Panu(i) wydaje, w jaki sposób będzie pamiętany przez większość Polaków Wojciech Jaruzelski – czy jako postać pozytywna czy też negatywna?		
	Pozytywna	Negatywna	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Tak	70	25	5
Nie	8	86	6
Trudno powiedzieć	18	40	42

Potencjalni wyborcy dwóch największych partii uważają, że Wojciech Jaruzelski zostanie źle zapamiętany. Wśród zwolenników PSL oraz SLD przeważa odmienna opinia.

Tabela 9

Potencjalne elektoraty*	Jak się Panu(i) wydaje, w jaki sposób będzie pamiętany przez większość Polaków Wojciech Jaruzelski – czy jako postać pozytywna czy też negatywna?		
	Pozytywna	Negatywna	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	27	68	5
SLD**	66	21	13
PiS	34	56	10
PSL**	52	40	8
Niezdecydowani, czy wezmą udział w wyborach	46	40	14
Niezamierzający wziąć udziału w wyborach	44	41	15

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach do Sejmu i Senatu. Pominięto elektoraty najmniej liczne, nienadające się do analizy statystycznej

** Odpowiedzi potencjalnych wyborców SLD i PSL należy traktować ostrożnie z powodu ich niewielkiej liczebności w badanej próbie

Na opinie w tej kwestii nie wpływa znacząco przynależność do „Solidarności” przed rokiem 1989, ale dość istotnie kształtuje je członkostwo w PZPR.

Tabela 10

Deklaracje osób, które przed 1989 rokiem należały do:	Jak się Panu(i) wydaje, w jaki sposób będzie pamiętany przez większość Polaków Wojciech Jaruzelski – czy jako postać pozytywna czy też negatywna?		
	Pozytywna	Negatywna	Trudno powiedzieć
	w procentach		
– PZPR	66	28	6
– NSZZ „Solidarność”	44	48	8

★

★

★

Podsumowując opinie Polaków o społecznym wizerunku Wojciecha Jaruzelskiego można powiedzieć przede wszystkim to, że jest on niejednoznaczny. Przeważa pogląd, że wybór Wojciecha Jaruzelskiego na prezydenta nie był dobry, ale wynikał z konieczności podyktowanej ówczesną sytuacją w kraju. Ponad połowa Polaków pozytywnie postrzega całokształt jego działalności politycznej: uważa, że był on dobrym politykiem i dobrze służył Polsce. Niejednoznaczna pozostaje również ocena tego, w jaki sposób Wojciech Jaruzelski zapisze się w pamięci społecznej: nieznacznie przeważa przekonanie, że będzie to wizerunek negatywny.

Opracował
Michał FELIKSIAK

A N E K S

Tabela 1

		Dwadzieścia lat temu Wojciech Jaruzelski został wybrany na urząd prezydenta. Jak Pan(i) sądzi, czy:				Liczba osób
		był to dobry wybór	nie był to dobry wybór, ale odpowiedni w ówczesnej sytuacji	był to zły wybór	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		23	49	15	13	1032
Płeć	Mężczyźni	20	53	16	10	491
	Kobiety	25	46	14	15	541
Wiek	18-24 lata	10	44	15	32	143
	25-34	14	46	21	19	205
	35-44	16	59	14	11	148
	45-54	26	57	14	3	209
	55-64	33	48	10	8	143
	65 lat i więcej	38	39	14	9	185
Miejsce zamieszkania	Wieś	27	43	15	16	383
	Miasto do 20 tys.	26	47	11	16	133
	20-100 tys.	20	52	17	11	196
	101-500 tys.	23	49	17	11	174
	501 tys. i więcej mieszk.	13	63	15	9	146
Wykształcenie	Podstawowe	36	31	15	18	268
	Zasadnicze zawodowe	26	51	14	9	258
	Średnie	15	57	14	14	352
	Wyższe	13	60	19	8	154
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	10	65	19	7	80
	Średni personel, technicy	13	67	21	39	39
	Pracownicy adm.-biurowi	12	57	17	15	64
	Pracownicy usług	18	51	7	25	64
	Robotnicy wykwalifikowani	24	51	14	11	117
	Robotnicy niewykwalifik.	25	41	17	17	64
	Rolnicy	29	48	15	8	55
	Pracujący na własny rach.	17	55	22	6	43
Bierni zawodowo	Renciści	37	35	14	13	75
	Emeryci	34	45	13	8	206
	Uczniowie i studenci	8	44	15	32	92
	Bezrobotni	24	47	15	14	62
	Gospodynie domowe i inni	24	49	13	14	70
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	14	60	17	9	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	24	45	17	14	92
	sekt. pryw. poza rolnict.	15	55	16	14	208
	prywatnym gosp. rolnym	32	48	14	6	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	25	50	11	14	209
	501-750	31	37	15	17	160
	751-1000	19	54	17	10	193
	1001-1500	20	60	14	7	163
	Powyżej 1500 zł	17	54	20	8	121
Ocena własnych war. mater.	Złe	28	42	18	12	166
	Średnie	26	50	11	13	435
	Dobre	18	51	17	13	430
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	21	54	19	6	44
	Raz w tygodniu	21	48	16	14	511
	1-2 razy w miesiącu	24	50	11	15	192
	Kilka razy w roku	22	54	14	11	199
	W ogóle nie uczestniczy	32	41	16	12	87
Poglądy polityczne	Lewica	33	53	7	8	144
	Centrum	22	54	12	12	322
	Prawica	15	52	23	10	334
	Trudno powiedzieć	28	36	13	23	232

Tabela 2

		Wojciech Jaruzelski zajmował wcześniej inne ważne stanowiska w państwie, m.in. był ministrem obrony narodowej, premierem, I sekretarzem KC PZPR. Jak ocenia Pan(i) Wojciecha Jaruzelskiego, biorąc pod uwagę całą jego działalność polityczną? Czy, ogólnie rzecz biorąc, uważa Pan(i), że Wojciech Jaruzelski był dobrym politykiem ?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		54	26	20	1032
Płeć	Mężczyźni	56	29	15	489
	Kobiety	52	23	25	543
Wiek	18-24 lata	35	27	38	145
	25-34	44	27	29	205
	35-44	49	32	19	147
	45-54	67	24	9	209
	55-64	62	23	15	143
	65 lat i więcej	63	23	15	184
Miejsce zamieszkania	Wieś	57	19	25	382
	Miasto do 20 tys.	52	23	25	133
	20-100 tys.	52	31	16	196
	101-500 tys.	55	27	19	174
	501 tys. i więcej mieszk.	50	37	13	147
Wykształcenie	Podstawowe	58	17	24	268
	Zasadnicze zawodowe	61	24	16	257
	Średnie	49	29	23	354
	Wyższe	47	37	16	154
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	44	38	18	80
	Średni personel, technicy	56	37	7	39
	Pracownicy adm.-biurowi	52	30	17	64
	Pracownicy usług	45	20	35	65
	Robotnicy wykwalifikowani	53	28	19	117
	Robotnicy niewykwalifik.	50	24	26	64
	Rolnicy	70	14	16	55
	Pracujący na własny rach.	51	41	9	42
Bierni zawodowo	Renciści	60	23	17	75
	Emeryci	65	22	13	205
	Uczniowie i studenci	36	28	36	93
	Bezrobotni	59	17	23	62
	Gospodynie domowe i inni	48	23	30	70
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	50	30	20	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	54	24	22	93
	sekt. pryw. poza rolnict.	47	34	19	207
	prywatnym gosp. rolnym	71	15	14	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	60	15	26	209
	501-750	53	20	26	159
	751-1000	57	28	15	194
	1001-1500	46	35	19	163
	Powyżej 1500 zł	52	38	10	121
Ocena własnych war. mater.	Złe	57	22	21	164
	Średnie	54	23	22	438
	Dobre	52	29	18	430
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	52	30	18	44
	Raz w tygodniu	53	24	22	512
	1-2 razy w miesiącu	54	26	19	190
	Kilka razy w roku	56	27	17	200
	W ogóle nie uczestniczy	52	28	21	87
Poglądy polityczne	Lewica	70	19	11	145
	Centrum	59	23	18	321
	Prawica	46	38	16	334
	Trudno powiedzieć	48	16	36	233

Tabela 3

		Wojciech Jaruzelski zajmował wcześniej inne ważne stanowiska w państwie, m.in. był ministrem obrony narodowej, premierem, I sekretarzem KC PZPR. Jak ocenia Pan(i) Wojciecha Jaruzelskiego, biorąc pod uwagę całą jego działalność polityczną? Czy, ogólnie rzecz biorąc, uważa Pan(i), że Wojciech Jaruzelski dobrze służył Polsce ?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		52	30	17	1028
Płeć	Mężczyźni	53	34	13	487
	Kobiety	52	27	21	541
Wiek	18-24 lata	42	28	30	143
	25-34	42	34	24	202
	35-44	48	34	18	147
	45-54	58	33	10	209
	55-64	60	28	12	143
	65 lat i więcej	62	26	12	184
Miejsce zamieszkania	Wieś	54	25	20	382
	Miasto do 20 tys.	57	22	21	133
	20-100 tys.	49	37	13	194
	101-500 tys.	54	30	17	172
	501 tys. i więcej mieszk.	46	43	11	147
Wykształcenie	Podstawowe	54	25	21	268
	Zasadnicze zawodowe	60	30	10	255
	Średnie	50	31	19	352
	Wyższe	42	39	18	154
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	39	41	20	80
	Średni personel, technicy	46	47	7	38
	Pracownicy adm.-biurowi	47	35	17	64
	Pracownicy usług	43	30	27	63
	Robotnicy wykwalifikowani	59	27	14	117
	Robotnicy niewykwalifik.	50	31	19	64
	Rolnicy	68	22	10	55
	Pracujący na własny rach.	56	35	9	42
Bierni zawodowo	Renciści	53	34	13	75
	Emeryci	62	27	12	205
	Uczniowie i studenci	38	31	32	92
	Bezrobotni	55	26	19	62
	Gospodynie domowe i inni	51	24	26	70
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	45	35	19	142
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	56	27	17	93
	sekt. pryw. poza rolnict.	47	37	16	205
	prywatnym gosp. rolnym	68	22	10	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	59	20	21	208
	501-750	52	28	20	159
	751-1000	54	33	14	194
	1001-1500	45	39	17	162
	Powyżej 1500 zł	45	45	11	121
Ocena własnych war. mater.	Złe	54	28	17	164
	Średnie	54	29	17	435
	Dobre	50	33	18	429
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	51	31	18	44
	Raz w tygodniu	53	30	17	510
	1-2 razy w miesiącu	55	26	19	189
	Kilka razy w roku	50	36	14	198
	W ogóle nie uczestniczy	51	28	21	87
Poglądy polityczne	Lewica	67	22	11	145
	Centrum	59	25	16	321
	Prawica	43	45	13	332
	Trudno powiedzieć	47	23	30	231

Tabela 4

		Jak się Panu(i) wydaje, w jaki sposób będzie pamiętany przez większość Polaków Wojciech Jaruzelski – czy jako postać pozytywna czy też negatywna?			Liczba osób
		Pozytywna	Negatywna	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		42	46	12	1035
Płeć	Mężczyźni	42	48	10	491
	Kobiety	42	44	14	544
Wiek	18-24 lata	39	44	17	145
	25-34	31	55	14	205
	35-44	37	51	12	148
	45-54	42	51	7	209
	55-64	50	39	10	143
	65 lat i więcej	52	33	15	185
Miejsce zamieszkania	Wieś	47	38	15	383
	Miasto do 20 tys.	41	43	16	135
	20-100 tys.	40	55	6	196
	101-500 tys.	38	47	15	174
	501 tys. i więcej mieszk.	34	56	9	147
Wykształcenie	Podstawowe	52	31	17	269
	Zasadnicze zawodowe	47	45	9	258
	Średnie	36	50	14	354
	Wyższe	28	64	8	154
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	26	70	4	80
	Średni personel, technicy	29	58	13	39
	Pracownicy adm.-biurowi	33	49	18	64
	Pracownicy usług	27	53	20	65
	Robotnicy wykwalifikowani	45	46	9	117
	Robotnicy niewykwalifik.	43	45	12	64
	Rolnicy	52	42	6	55
Pracujący na własny rach.	26	60	14	43	
Bierni zawodowo	Renciści	50	36	14	75
	Emeryci	51	36	13	206
	Uczniowie i studenci	37	49	13	93
	Bezrobotni	51	30	18	62
	Gospodynie domowe i inni	44	47	9	70
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	31	56	13	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	39	51	10	93
	sekt. pryw. poza rolnict.	32	55	13	208
	prywatnym gosp. rolnym	52	41	7	59
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	47	38	14	209
	501-750	44	43	13	159
	751-1000	41	47	11	194
	1001-1500	38	54	8	163
	Powyżej 1500 zł	39	54	8	121
Ocena własnych war. mater.	Złe	37	48	15	167
	Średnie	44	43	13	438
	Dobre	41	48	11	430
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	39	55	7	44
	Raz w tygodniu	42	45	13	513
	1-2 razy w miesiącu	44	40	16	192
	Kilka razy w roku	38	51	11	200
	W ogóle nie uczestniczy	47	44	9	87
Poglądy polityczne	Lewica	53	35	11	145
	Centrum	48	43	9	322
	Prawica	31	60	9	334
	Trudno powiedzieć	41	36	23	234